

Pravljčni potep po svetu

Wandering the World with a Fairy Tale

Simona Merljak

UDK 398.2:37.091.2

Izveček

Medpredmetno povezane učne ure so priložnost učenja tako učencev kot tudi učiteljev. Če so učenci pri uri aktivni in sami vodijo delo ter zanj prevzemajo odgovornost (formativno spremljanje), znanje tudi bolje usvojijo. Prednost medpredmetnega povezovanja je pestrost, prepletanje učnih ciljev, metod dela, znanje je celostnejše in zato trajnejše. V učnem načrtu slovenščine v 6. razredu je ponovno spoznavanje s pravljico. S knjižničarko sva učne cilje dosegli v knjižnici z delom po skupinah. Skupino je tvorilo 4–5 učencev. Vsaka skupina je dobila drugačno pravljico, potovali so po celinah, na koncu smo z njo obiskali ves svet. Pravljico so v skupini prebrali, ji določili naslov, v njej prepoznali pravljčne značilnosti, jo ilustrirali, zapisali strnjeno obnovo in poslušali druge skupine. Ker je bilo delo znotraj skupine dobro razdeljeno, so sodelovali vsi učenci. Ura je uspela, učenci so dokazali, da so nalogi kos, in bili s svojim delom zadovoljni.

Ključne besede:

medpredmetno povezovanje, slovenščina, pravljica, aktivne metode dela, šolska knjižnica

Keywords:

cross-curricular integration, Slovene language, fairy tale, active working methods, school library

Abstract

Cross-curricular lessons provide an opportunity for pupils and teachers to learn. If pupils are active during class, if they organize the work and take responsibility for it (formative assessment), they also learn more. The advantages of cross-curricular integration are variety, intertwined learning objectives and working methods, not to mention more comprehensive and lasting knowledge. The curriculum for Slovene language in the 6th grade reintroduces the fairy tale. The librarian and I have achieved the learning objectives through group work in the library. Each group comprised 4–5 pupils. Each group was given a different fairy tale, taking place on different continents. In the end, we visited the entire world through them. They read the fairy tale in the group, gave it a title, identified the fairy-tale characteristics, illustrated it, wrote down a concise summary, and listened to the other groups. The work was divided up well within the group, so all the pupils participated. The lesson was successful, the pupils proved that they were up to the task, and were satisfied with their work.

Knjižnica s sodobnimi načini poučevanja postaja osrednji prostor ne samo branja, ampak tudi učenja in raziskovanja na šoli.

UVOD

Medpredmetno povezane učne ure so pri-ložnost učenja tako učencev kot tudi učitel-jev. Učna ura je pestrejša, učenci spoznavajo, da znanje določenega predmeta ni vezano le na njegov pouk. Če so pri uri aktivni in sami vodijo delo ter zanj prevzemajo odgovornost (formativno spremljanje), znanje tudi bolje usvojijo. Medpredmetno povezovanje zahteva več priprav, saj je skupno poučevanje in prej načrtovanje bolj zapleteno kot pouk z enim učiteljem. Njegova prednost pa je v tem, da je idej več in je zato obravnava celostnejša. Aktivno in zavzeto delo učencev pa je tista pika na i, ki daje zadovoljstvo vsakemu učitelju.

V učnem načrtu za 6. razred je tudi spoznava-nje s pravljico, ki jo učenci poznajo že iz nižjih razredov. Obravnavo sem želela zaokrožiti z aktivnejšo metodo pouka, za katero sem na-črtovala dve uri pouka (blok ura) in zato sem k sodelovanju povabila še našo knjižničarko Andrejo. Učne cilje slovenščine sem usvojila tudi v eni šolski uri, a so za razliko od 1. raz-reda učenci dobili domačo nalogo (ilustracijo pravljice), prav tako sem preskočila poročanje skupin (učenci so si miselne vzorce drugih skupin samo ogledali in niso poslušali obnov).

UČNI CILJI

Učenec usvoji tudi določeno literarnovedno znanje. Pokaže ga tako,

- **da pozna, razume in uporablja literarno-vedne izraze (pravljica, klasična avtorska pravljica, živalska pravljica, sodobna pravljica, realistična zgodba).**

Učenec ima razvito recepcijsko zmožnost sprejemanja književnih besedil in to pokaže tako, da

- **odgovori na vprašanja o bistvenih po-datkih: o čem govori književno besedilo, zakaj se je kaj zgodilo,**
- **prepozna književno besedilo,** kar pokaže tako, da navede značilnosti, po katerih jo je prepoznal, ter navede primer,
- **loči ljudsko književno besedilo od umet-nega.**

Učenec ima razvito sposobnost kritičnega sprejemanja neumetnostnih besedil. Pokaže jo tako, da:

- **primerno hitro tiho bere in razume svoji starosti ustrezna besedila,**
- **določi temo besedila, ključne besede in poglobitve podatke.**

Kje drugje kot v šolski knjižnici je prostor, kjer bi učenci iskali pravljice in jih brali. Avtorica Marjeta Doupona Horvat (2011) v svoji knjigi Bralna pismenost četrtošolcev v Sloveniji in po svetu piše, da so knjižnice pomemben vir branja na šoli. Pravi, da so knjige kot dobrina po svetu zelo neenakomerno porazdeljene, vendar ugotavlja, da je Slovenija po velikosti šolskih knjižnic med bogatejšimi državami. Naša šolska knjižnica je dobro založena, knjižničar-ka skrbi, da je polna novosti, po katerih učenci radi posegajo. Je dobro obiskan prostor na šoli, saj poleg izposoje knjig učencem ponuja še prostor za druženje in pogovor (dva kavča s plišastimi igračkami), mize so med odmori polne družabnih iger, na njih pišejo naloge, na računalnikih pa še seminarske naloge, referate, pozdravi jih tudi papagaj, ki mu mlajši učenci radi berejo ... Kot pravita Bratuša in Cestik (2001) knjižnica s sodobnimi načini poučeva-nja postaja osrednji prostor ne samo branja, ampak tudi učenja in raziskovanja na šoli. Mi-sel dopolnjuje tudi Kropp (2000), ki pravi, da mora dobra šolska knjižnica storiti vse kaj več, kakor otrokom le enkrat tedensko izposojati knjige. In obe trditvi veljata za našo knjižnico. Učenci v knjižnico radi zahajajo in za našo vsekakor velja, da je srce šole. Skupaj s knjižni-čarko se trudimo, da v njej izvedemo tudi čim več medpredmetno povezanih ur pouka.

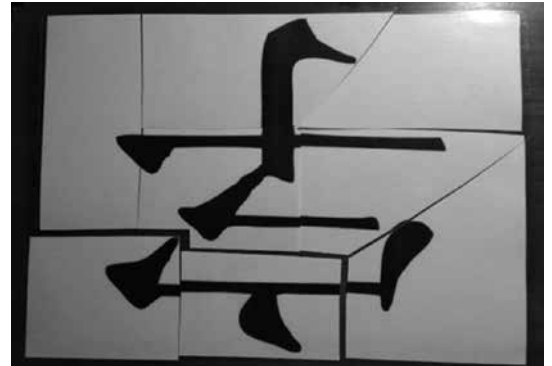
Sklepni uri obravnave pravljic sva zato načr-tovali in izvedli z našo knjižničarko v knjižni-ci. Učenci so usvajali standarde slovenščine (samostojno bere krajše umetnostno besedilo, razume prebrano, poišče ključne besede, po-zna literarnovedni pojem pravljica in ga pod-krepi s primeri iz besedila), geografije, likovne umetnosti, matematike in knjižničnih infor-macijskih znanj (spozna klasifikacijski sistem, ki povezuje vsa področja človekovega ustvar-janja, seznani se z UDK-vrstilcem kot iskalnim elementom, zna izbrati ustrezen informacijski

vir za rešitev določene naloge). Tudi sprememba okolja ima prednosti, saj učenci posredno ugotovijo, da je to prostor, kjer najdejo informacije na razna vprašanja (in ni samo splet tisti, ki jim pri tem pomaga). Prav tako se morajo v knjižnici orientirati po klasifikacijah razvrstitve knjig. Nekateri redni obiskovalci s tem nimajo težav, drugi pa ta znanja vsako leto na novo usvajajo – in če jim pri tem pomagajo vrstniki (in ne učitelji) ali knjižničarka, je to vsekakor prednost.

S knjižničarko sva postavili cilje, ki sva jih želeli doseči, in si vzeli kar nekaj časa za načrtovanje. Dela sva se lotili po korakih učnega procesa: motivacija, jedro, utrjevanje. Z idejami sva se dopolnjevali in s kritičnim pogledom skupaj izbrali strategije in metode. Razdelili pa sva si pripravo gradiva ter vodenje ure, kar je prednost medpredmetnega poučevanja: sodelovanje, medsebojno učenje in deljenje izkušenj. Poleg osnovne ideje, tj. utrditi znanje o značilnostih pravlјice in znanje o postavitvi knjižničnega gradiva, sva uro nazadnje povezali še s tremi predmeti. S pomočjo učiteljev teh predmetov sva oblikovali naloge, vezane na njihov predmet. Izbrali sva skupinsko obliko dela in z natančnim opisom dela dosegli, da so vsi učenci aktivno sodelovali. V dveh strnjjenih urah sva uporabili različne bralno-učne strategije: delo z besedilom, iskanje ključnih besed in oblikovanje miselnega vzorca.

UVODNA MOTIVACIJA

Učenci so bili razdeljeni v skupine po 4 ali 5 učencev. Najprej so si razdelili vloge (navodila z opisom nalog so prejeli v pisni obliki), potem so dobili ovojnico s sestavlјanko.

Slika 1: Sestavlјanka, s pomočjo katere so prepoznali celino.

Ko so jo sestavili, so ugotovili, s katere celine bo pravlјica, ki jo bodo obravnavali sami. Če so imeli težavo s prepoznavanjem, so si pomagali s pisnim virom (Atlas sveta), ki so ga morali poiskati sami ali s pomočjo knjižničarke in se dokopati do pravilnega odgovora. Na tabli smo imeli projiciran zemljevid sveta in nanj so morali označiti celino, s katere bodo obravnavali pravlјico.

Ko so vse skupine označile svoj kontinent, smo skupaj zaključili, da bomo s pravlјico potovali

Preglednica 1: Razdelitev vlog v skupini.

Določite vloge. VSI zapisujete v zvezek in sodelujete.	
VLOGA	OPIS
VODJA	Pravično razdeli delo, ko se preberejo navodila. Določi vrstni red reševanja; počaka, da vsi opravijo zadano nalogo.
USMERJEVALEC	Skrbi, da vsi vedo, kaj morajo delati. Razloži, pomaga članom skupine. Določi, kdo odpre in bere ovojnico z navodili (vsak enkrat).
PRIJAZNI REDAR	Skrbi, da vsi v skupini delajo in da delo nemoteno poteka. Opozarja in pohvali. Je prijazen in pravičen. Zapisuje opravljeno delo na tablo (točke).
POROČEVALEC	Je predstavnik cele skupine in na koncu predstavi njeno delo. Ko se bere, sproti določi, koliko kdo prebere (do kam).
ČE JE PETA OSEBA KONTROLOR ČASA	Opozarja na časovne omejitve, spodbuja, da vsi hitreje delajo. Ko rešijo eno nalogo, gre k učiteljici po novo.

Slika 2: Celina, od koder prihaja pravljica.

po svetu, saj to literarno vrsto poznajo povsod. Izbrano celino so nato pobarvali tudi na svojem zemljevidu sveta, ki so ga prilepili v zvezek. Ker so morali poiskati knjigo, šlo je za zbirko pravljič, so se morali ponovno orientirati po knjižnici, si pomagati z oznakami in UDK-vrstilcem.

Slika 3: Iskanje po klasifikacijah

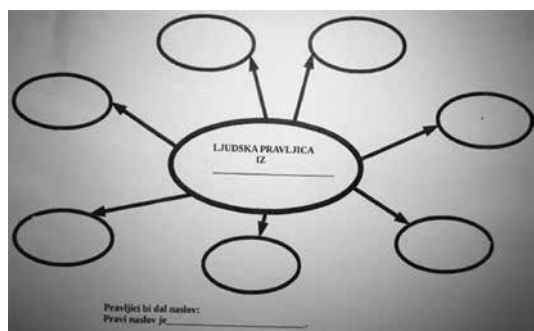
Slika 4: Delo s pisnim virom

Ko so našli pravo polico, so morali izbrati tudi ustrezno knjigo pravljič – država je morala ležati na tej celini. Tudi pri tej nalogi so si lahko pomagali z Atlasom sveta.

Skupine so posegle po naslednjih zbirkah pravljič: Avstralske pravljič, Avstrijske pravljič, Indijanske pravljič, Kitajske pravljič, Čilske pravljič in Afriške pripovedke.

JEDRO URE

Ko so izbrali pravo knjigo, so v njej dobili skopirano pravljico brez naslova. Besedilo so izmenično tiho in nato (pol)glasno prebrali drug drugemu. Sledila je še ena naloga iz bralno-učnih strategij: pravljič so morali določiti naslov (vsak si ga je zamislil po svoje). Po branju so izdelali miselni vzorec s pravljičnimi značilnostmi in dodali primere iz svoje pravljič, s pomočjo katerih so ugotovili, da je besedilo res pravljica. Lahko so izbirali med diferenciranimi miselnimi vzorcema. S popolnoma praznim ali s takim, ki je imel že zapisane značilnosti pravljič in so morali dodati samo še ustrezne primere iz svojega besedila. Napisati so morali še strnjeno obnovo po načinu dopolnjevanja – vsak iz skupine je naenkrat lahko prispeval le eno poved.

Sliki 5 in 6: Diferencirana miselna vzorca.

Ko so končali z delom, so primerjali svoj naslov z izvirnim. Da so ugotovili, na kateri strani v knjigi je njihova pravljica, so morali izračunati številčni izraz, ki ga je napisala učiteljica za matematiko (glede na trenutno znanje učencev).

PRIMER RAČUNA: $(48,45 + 62,2 : 4) \cdot 1,25 =$

Izračunajte. Pravilna rešitev vam bo povedala številko stran, na kateri najdete vašo pravljico.

$$(48,45 + 62,2 : 4) \cdot 1,25 =$$

$$= (48,45 + 15,55) \cdot 1,25 =$$

$$= 64 \cdot 1,25 =$$

$$= 80$$

Klara Oblak

$$62,2 : 4 = 15,55$$

$$48,45 + 15,55 = 64,00$$

Slika 7: Pa še malo matematike za iskanje prave »pravljичne« strani

Učenci so poiskali naslednje knjige (in obravnavali naslednje pravljice):

AZIJA: Kitajske pravljice (pravljica Prebrisani tat)

EVROPA: Avstrijske pravljice (pravljica Rdeče jabolko)

SEVERNA AMERIKA: Govoreči kamen (pravljica Deček in lešnik)

JUŽNA AMERIKA: Čilske pravljice (pravljica Palček)

AVSTRALIJA: V sanjskem času (pravljica Dobri škrt)

AFRIKA: Afriške pripovedke (pravljica Mišek zmagovalce)

Sledilo je poročanje skupin o delu, branje obnov in ogled miselnih vzorcev.

Nazadnje so pravljico učenci še ilustrirali po navodilu učiteljice za likovno umetnost: »Ilustriraj glavnega junaka iz pravljice v tistem prizoru, dejanju, ki se ti je najbolj vtisnil v srce. Nariši tudi ozadje – pokrajino, kjer se pravljica dogaja z vsemi podrobnostmi. Junak naj izraža tisto razpoloženje, ki je bilo zanj zelo značilno (Bil je: pogumen, boječ, jezen, prijazen ...). Riši v tehniki svinčnika in ilustracijo pobarvaj.«

Slika 8: Nabor pravljič sveta

ZAKLJUČEK (UTRJEVANJE)

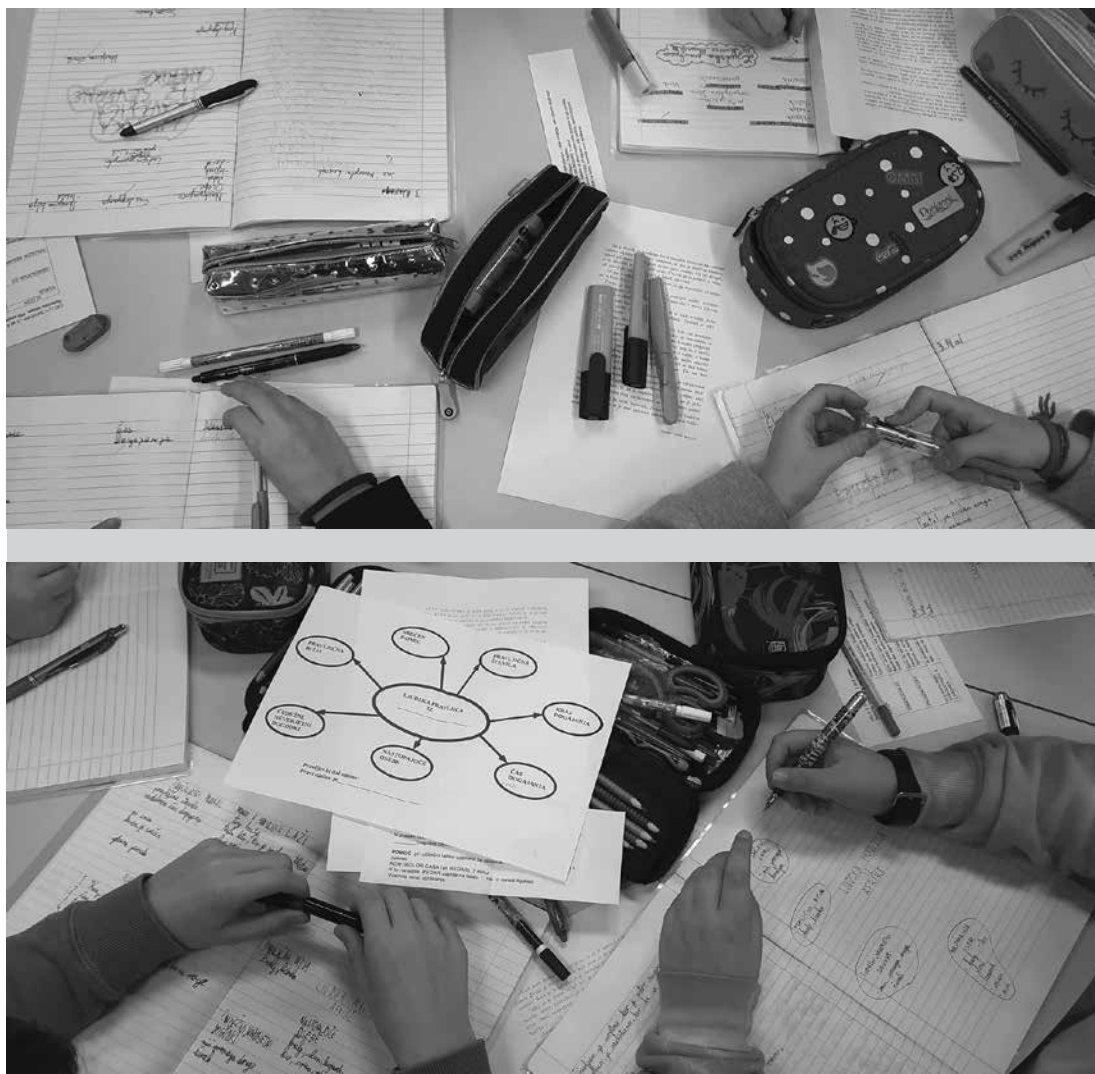
Preden so učenci knjige sami pospravili na ustrezno mesto v knjižnici, so s pomočjo kazala preverili, ali so brali ljudske ali umetne pravljice. Nato so na samolepilne lističe napisali, kako jim je bila ura všeč, in trditev utemeljili.

Medpredmetno povezana učna ura je uspela, zadovoljstvo učencev se je razbralo iz njihovih sporočil na oglasni tabli.

TEŽAVE NA POTI DO CILJA

Pri načrtovanju pouka sva naleteli tudi na težave. Prvo so predstavljali naslovi zbirk pravljič. Naslov Govoreči kamen ni izražal države oz. celine, od koder pravljice prihajajo. Niti ni bilo moč iz naslova izvedeti, da sploh gre za pravljice. Težavo sva rešili tako, da je pri iskanju te knjige sodelovala knjižničarka in skupino usmerjala z navodili.

Razmišljali sva tudi, v katerih skupinah bi učenci bolje delali: v homogenih ali heteroge-

Sliki 9 in 10: Učenci pri delu

**Medpredmetno
povezovanje
omogoča celovitejše
razumevanje
sveta okoli nas, saj
učencem omogoča
povezovanje znanja z
različnih predmetnih
področij in njihovo
uporabo v realnem
življenju.**

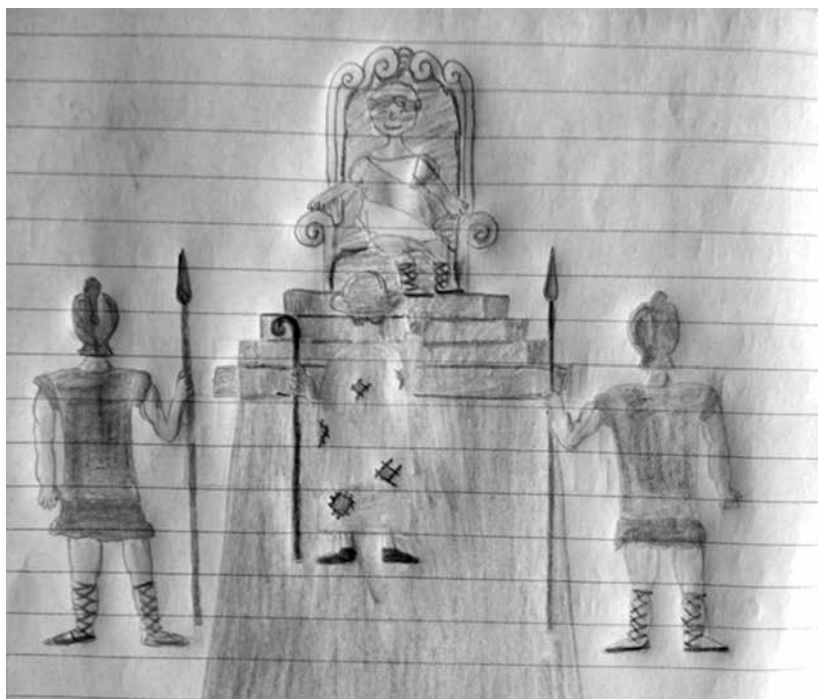
nih. Želeli sva uporabiti to obliko dela, saj v njej vidiva številne prednosti. V smernicah za šolske knjižnice (2003) je zapisano: »Če delajo učenci v skupini, se naučijo zagovarjati svoje mnenje, sočasno pa tudi konstruktivno kritizirati mnenja drugih.« Dilemo sva rešili tako, da sva uro izvedli dvakrat in uporabili različne skupine. Cilje sva dosegli obakrat, a so učenci v homogenih skupinah bolje sodelovali.

Strokovno je bilo treba pojasniti tudi, zakaj pravljice iščemo v knjigi, kjer piše (Afriške) pripovedke. Pa tudi iskanje petih popolnih pravljič (beri: z vsemi pravljičnimi značilnostmi) ni bila preprosta naloga. Prav tako je morala biti pravljica krajša, da so jo učenci lahko (večkrat) prebrali, poiskali pravljične značilnosti in napisali strnjeno obnovo.

SKLEP

Medpredmetno povezovanje je ključni element sodobnega izobraževalnega procesa, ki ima številne pozitivne učinke na učenje in razvoj posameznika. V tem članku smo raziskali različne vidike medpredmetnega povezovanja, od njegovega pomena za boljše razumevanje kompleksnih konceptov do spodbujanja kritičnega mišljenja in razvoja veščin reševanja problemov.

Izpostavili smo, da medpredmetno povezovanje omogoča celovitejše razumevanje sveta okoli nas, saj učencem omogoča povezovanje znanja z različnih predmetnih področij in njihovo uporabo v realnem življenju. To pomaga pri razvoju veščin, ki so bistvene za uspeh v 21.

Slika 11: Ilustracija v tehniki svinčnika

stoletju, kot so kritično mišljenje, kreativnost, sodelovanje in komunikacija.

Medpredmetno povezovanje zahteva sodelovanje učiteljev in oblikovanje prilagodljivih učnih okolij. Ključno je, da učitelji spodbujajo integracijo znanja in učence spodbujajo k razmišljanju zunaj okvirov posameznih predmetov. S tem se lahko oblikujejo izjemno učinkoviti izobraževalni programi, ki učencem omogočajo, da postanejo celostneje razgledani in pripravljeni na izzive prihodnosti. ●

Viri in literatura

- Bratuš, A., Cestnik, M. (2001). Knjižnična informacijska znanja v 7. in 8. razredu devetletne osnovne šole. *Šolska knjižnica*, 11(2), 99–108.
- Doupona Horvat, M. (2011). *Bralna pismenost četrtošolcev v Sloveniji in po svetu* (5–25, 83). Pedagoški inštitut.
- Kropp, P. (2000). *Vzgajanje bralca: naj vaš otrok postane bralec za vse življenje*. Učila.
- IFLA/UNESCO-ve smernice za šolske knjižnice. (2003). *Šolska knjižnica*, 13(3), 115–123.
- Pečjak, S., Gradišar, A. (2002). *Bralne učne strategije*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

- Sušec, Z. (2005). *Knjižnična informacijska znanja: program osnovnošolskega izobraževanja*. Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Govoreči kamen. Iz ljudskega izročila severnoameriških Indijancev* (1976). Mladinska knjiga (236).
- Afriške pripovedke* (1976). Mladinska knjiga (146–147).
- Avstrijske pravljice* (1987). Mladinska knjiga (290).
- V sanjskem času* (1978). Mladinska knjiga (262).
- Kitajske pravljice* (1984). Mladinska knjiga (80–81).
- Čilske pravljice* (1976). Mladinska knjiga (71–72).

SIMONA MERLJAK, prof. slovenščine in zgodovine, zaposlena na Osnovni šoli Orehek Kranj
Naslov: Osnovna šola Orehek Kranj, Zasavska cesta 53a, 4000 Kranj
E-naslov: simona.merljak@osorehek.si